Eduskunnan hallintovaliokunta

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

VIITE: HE 13/2025 vp; hallituksen esitys eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi.

Esitys sisältää ehdotuksen valtion aluehallintouudistukseen liittyvästä lainsäädännöstä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Lupa- ja valvontavirastosta, laki elinvoimakeskuksista sekä Työllisyys-, kehittämis- ja hallintokeskuksesta ja laki Ahvenanmaan valtionvirastosta. Lakiehdotus sisältää säännökset virastojen organisaatiosta, johtamisesta, tulosohjauksesta ja hallinnon järjestämisestä. Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten perustamisen johdosta on tarpeen tarkentaa säännöksiä ohjaustoimivallasta ja viranomaisten yhteistyöstä. Lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtävät sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö- ja luonnonvarat -vastuualueelle kuuluvia tehtäviä. Elinvoimakeskusten tehtäviin kuuluisivat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille kuuluvat tehtävät siltä osin kuin niitä ei siirretä Lupa- ja valvontavirastolle. Uudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen metsäpalojen tähystyksen hallinnointi- ja ohjaustehtävät siirrettäisiin sisäministeriöön, kilpailu- ja kuluttajahallinnon tehtävät siirrettäisiin Kilpailu- ja kuluttajavirastoon, eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja elintarvikkeita koskevat tehtävät Ruokavirastoon sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksien julkisen henkilöliikenteen tehtävät Liikenne- ja viestintävirastoon. Ahvenanmaan valtionviraston asema ja tehtävät säilyisivät nykyisellään. Lakiehdotus sisältää säännökset Ahvenanmaan valtionviraston toimipaikasta, johtamisesta, tulosohjauksesta, hallinnon järjestämisestä ja tehtävistä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion aluehallintouudistukseen liittyviä muita lakeja. Laki aluehallintovirastoista, laki Sosiaali- ja terveydenhuollon lupa- ja valvontavirastosta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta kumottaisiin.

2 Poliisihallituksen lausunto

2.1 Yleistä

Poliisihallitus on aiemmin antanut lausuntonsa Valtiovarainministeriölle valtion aluehallintouudistusta koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta. Osa aiemmassa lausunnossamme esiin nostetuista seikoista on huomioitu hallituksen esityksessä. Siltä osin kuin näitä seikkoja ei ole huomioitu tai ne tulee saattaa hallintovaliokunnan tietoon, tuodaan ne esiin tässä lausunnossa.

2.2 Poliisin ja lupaviranomaisen yhteistyö rikostorjunnassa

Esitetyillä muutoksilla on vaikutusta poliisin rikostorjuntatehtäviin ainoastaan siltä osin, että poliisin kanssa nykyisen lainsäädännön nojalla yhteistyötä tekevät viranomaiset muuttuvat. On tärkeää, että asiassa kiinnitetään huomiota poliisin ja esityksen alaan kuuluvien viranomaisten välisen yhteistyön ja tiedonvaihdon toimivuuteen.

Viranomaisten yhteistyötä hallinnollisessa rikostorjunnassa tulee kehittää jatkossa siten, että jo lupaharkintavaiheessa pystyttäisiin luovuttamaan ja hyödyntämään eri viranomaisten tietokannoista ilmeneviä tietoja. Eri viranomaisten tietoja hyödyntämällä pystyttäisiin tehostamaan valvontaa sellaisissa tilanteissa, joissa on todennäköistä, että toiminnanharjoittaja voi syyllistyä esimerkiksi ympäristö- tai elintarvikerikokseen.

2.3 Lupa- ja valvontavirastoon siirrettävän Arpajaishallinnon myöntämät luvat ja päätökset

Ehdotetun lupa- ja valvontavirastoa koskevan lain 31 §:n mukaan Aluehallintovirastojen ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ennen tämän lain voimaantuloa myöntämä lupa, tekemä päätös tai rekisteröinti sekä edellä mainituille virastoille tehty ilmoitus jää voimaan siinä muodossa, kun se on lain voimaantullessa. Esityksessä ei ole mainintaa Arpajaishallinnon myöntämien lupien ja päätösten vastaavasta voimaan jäämisestä. Vastaavasti myös Poliisihallituksen Arpajaishallinnon myöntämät luvat ja päätökset tulee kuitenkin jäädä vastaavalla tavalla voimaan ja tämä huomioida esityksessä, koska Poliisihallituksen Arpajaishallinto siirtyy perustettavan Lupa- ja valvontaviraston organisaatioon.

2.4 Varautumisen alueellinen yhteistyö

Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 13 §:n 2 momenttia koskevien yksityiskohtaisten perusteluehdotusten mukaan varautumisen alueelliseen yhteistyöhön osallistuva viranomainen, kuten poliisi tai Maahanmuuttovirasto tai yksityinen toimija, joka hoitaa julkista hallintotehtävää, harkitsisi mitä tietoja se voisi antaa varautumisen alueelliseen yhteistyöhön. Selkeä perustelukirjaus siitä, että tietojen antamisen arviointi ja harkinta on tiedon luovuttavan viranomaisen subjektiivinen harkinta, on kannatettava.

Ehdotettavan lain 13 §:n 4 momentin mukaan viranomainen tai julkista hallintotehtävää hoitava yksityinen voi luovuttaa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain

(621/1999) 24 §:n 1 momentin 5, 7, 8, 9 ja 10 kohtien estämättä virastolle ja alueelliselle valmiustoimikunnalle niiden tässä laissa säädettyjen varautumisen alueellisten yhteistyötehtävien hoitamiseksi välttämättömät tiedot. Ehdotusta voidaan pitää tiedonvaihdon kannalta perusteltuna.

2.5 Yhdistyslaki

Esityksessä esitetään muutettavaksi yhdistyslakia uuden viraston nimen osalta, kun yhdistyslain valvontatoimia siirretään lakkautettavalta Aluehallintovirastolta perustettavaan Lupa- ja valvontavirastoon.

Tässä yhteydessä todettakoon, että myös poliisilla (sekä syyttäjällä) on rooli yhdistysten valvontaa koskevassa prosessissa. Yhdistyslain 43 §:n nojalla yhdistyksen kotipaikan alioikeus voi syyttäjän, Poliisihallituksen (tai yhdistyksen jäsenen) kanteesta julistaa yhdistyksen lakkautetuksi.

Ampumayhdistyslupa-asioiden osalta nostetaan esiin, tulisiko ampumayhdistyslupien myöntäminen olla poliisin tehtävä nykyisen Aluehallintovirastojen ja tulevaisuudessa perustettavan Lupa- ja valvontaviraston tehtävän sijaan. Poliisi myöntää ampuma-aseluvat, ja omaa kanneoikeuden yhdistyksen lakkauttamisasiassa.

Vaihtoehtoisesti, mikäli tätä tehtävää ei poliisille siirretä, tulee poliisin ja perustettavan Lupa- ja valvontaviraston tiedonvaihtoa kehittää. Käytännön ongelmaksi on muodostunut se, että poliisi ei saa Aluehallintovirastoilta tietoa yhdistyslupahakemuksista, ja Aluehallintovirastot eivät saa poliisilta tietoa lupa-asian valmistelua varten, koska kyseisellä tiedonvaihtosääntelyllä ei ole selkeää lainsäädännöllistä pohjaa. Näin ollen perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulee olla oikeus saada poliisilta tiedot, kun se selvittää luvan myöntämisen edellytyksiä, jotta todellista arviointia voidaan tehdä. Mikäli tehtävää ei poliisille siirretä, myös perustettavalla Lupa- ja valvontavirastolla tulisi valvovana viranomaisena olla vastaava kanneoikeus, kuin Poliisihallituksella ja syyttäjällä.

2.6 Taloudelliset vaikutukset poliisin osalta

Esitetyillä muutoksilla ei vaikuta olevan suoria taloudellisia vaikutuksia poliisiin toimintaan. Esitetyt muutokset edellyttävät poliisilta kuitenkin esimerkiksi tietojen luovutuksen osalta mahdollisia viranomaisten välisten sopimusten ja tietojen luovutusta koskevien päätöksien laatimista uudelleen. Lisäksi poliisin ja valtion aluehallintouudistuksessa perustettavien uusien viranomaisten välille tulee luoda toimivat yhteistyömuodot.

Visa Weckström, Poliisilakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 03.04.2025 klo 09:08. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi